

Lieta C-40/24 [Derterti] ⁱ**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2024. gada 23. janvāris

Iesniedzējtiesa:*Corte suprema di cassazione* (Itālija)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2023. gada 19. decembris

Prasītājs:

GE

Pamatlietas priekšmets

Prasītāja nodošana Francijai, ko veic Itālijas iestādes, izpildot Eiropas apcietināšanas orderi, kas izdots soda izpildei, lai gan Francijā viņš tika tiesāts “aizmuguriski”, netiekot informēts par lietas izskatīšanu un neizmantojot tiesības uz tehnisku aizstāvību, proti, tiesības iecelt un saņemt advokāta palīdzību.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Saskaņā ar LESD 267. pantu un Tiesas Reglamenta 105. pantu it īpaši tiek lūgts interpretēt LES 6. pantu un Pamatlēmuma 2002/584/TI 4.a pantu, it īpaši atsaucoties uz apsūdzētā tiesībām uz aizstāvību kriminālprocesā, kas notiek “aizmuguriski”.

Prejudiciālie jautājumi

1) Vai Līguma par Eiropas Savienību 6. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka apsūdzētā tiesības uz tehnisku aizstāvību kriminālprocesā ir ietvertas 2000. gada 7. decembra Eiropas Savienības Pamattiesību hartā nostiprinātajās tiesībās un Eiropas

ⁱ Šis lietas nosaukums ir izdomāts. Tas neatbilst neviena lietas dalībnieka reālajam personvārdam vai nosaukumam.

Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā garantētajās pamattiesībās un izriet no Eiropas Savienības dalībvalstu kopējām konstitucionālajām tradīcijām, kuras tajā atzītas par Savienības tiesību vispārējiem principiem un kuras uzliek par pienākumu ievērot Eiropas Savienības Padomes 2002. gada 13. jūnija Pamatlēmums 2002/584/TI attiecībā uz Eiropas apcietināšanas orderi un uz nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm?

2) Apstiprinošas atbildes gadījumā, vai apsūdzētā tiesības uz tehnisku aizstāvību kriminālprocesā joprojām var uzskatīt par ievērotām, ja notiesājošais spriedums ir pasludināts pret apsūdzēto, kurš nav piedalījies lietas izskatīšanā un kuram nav palīdzējis viņa pilnvarots vai tiesas iecelts advokāts, neskatoties uz to, ka apsūdzētajam ir diskrecionāras tiesības pēc viņa nodošanas panākt atkārtotu lietas izskatīšanu, nodrošinot tiesības uz aizstāvību?

3) Vai attiecīgi Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmuma 2002/584/TI 4.a pants, kas ieviests ar Eiropas Savienības Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmumu 2009/299/TI, ir jāinterpretē tādējādi, ka nodošanas pieprasījuma saņēmējai valstij ir tiesības atteikties izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi, kas izdots, lai izpildītu brīvības atņemšanas sodu vai piemērotu ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, ja attiecīgā persona nav personīgi piedalījies procesā, kura rezultātā tika pieņemts minētais lēmums, arī tad, ja pastāv šī paša 4.a panta 1. punkta d) apakšpunktā minētie nosacījumi, taču attiecīgajai personai nav palīdzējis advokāts, kuru pilnvarojusi šī pati persona vai iecēlusi tiesa, kas izskata lietu?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Līgums par Eiropas Savienību (turpmāk tekstā – “LES”); 6. pants.

Eiropas Savienības Pamattiesību harta (turpmāk tekstā – “Harta”), 47., 48., 52. pants.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm; 4., 12., 19., 27., 54. apsvēruma, 1., 2., 3., 8., 9. pants.

Padomes pamatlēmums (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm (2002/584/TI), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmumu 2009/299/TI (turpmāk tekstā – “Pamatlēmums”); 12. apsvēruma, 1. panta 3. punkts, 4.a panta 1. punkts.

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (turpmāk tekstā – “ECPAK”); 6. panta 3. punkta c) apakšpunkts.

Eiropas Savienības Tiesas (turpmāk tekstā – “Tiesa”) spriedumi, 2023. gada 31. janvāris, *Gordi*, C-158/21; 2013. gada 26. februāris, *Melloni*, C-399/11; 2023. gada 23. marts, LU-PH, C-514/21 un 515/21; 2017. gada 10. augusts, *Zdziaszek*, C-271/17; 2020. gada 12. marts, VW, C-659/18.

Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk tekstā – “ECT”) 2001. gada 13. februāra spriedums, *Krombach* pret Franciju, Nr. 29731/96.

Atbilstošās valsts tiesību normas

Costituzione della Repubblica italiana [Itālijas Republikas Konstitūcija] 24. panta otrā daļa: “Tiesības uz aizstāvību ir neaizskaramas tiesības visās tiesvedības stadijās un pakāpēs”.

Legge 22 aprile 2005, n. 69 [2005. gada 22. aprīļa Likums Nr. 69], kas grozīts ar *legge 2 febbraio 2021, n. 10* [2021. gada 2. februāra Likumu Nr. 10] (turpmāk tekstā – “EAO likums”) – 2. pants: “Eiropas apcietināšanas ordera izpilde nekādā ziņā nedrīkst izraisīt pārāko Itālijas valsts konstitucionālās iekārtas principu vai Konstitūcijā atzīto neaizskaramo personas tiesību, Līguma par Eiropas Savienību 6. pantā paredzēto pamattiesību un juridisko pamatprincipu vai [...] Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas garantēto pamattiesību pārkāpumu [...]”. Turklāt saskaņā ar šī likuma 6. panta 1.*bis* punkta d) apakšpunktu, ja persona tiek meklēta, lai izpildītu notiesājošu spriedumu, kas pieņemts “aizmuguriski”, nodošana joprojām ir pieļaujama, ja attiecīgā persona, kura nav personīgi saņēmusi paziņojumu par nolēmumu, to saņems personīgi un nekavējoties pēc nodošanas izsniegšanas dalībvalstij un tiks skaidri informēta par tiesībām saņemt jaunu un pilnīgu viņa lietas atkārtotu izskatīšanu pēc būtības ar iespēju iesniegt jaunus pierādījumus un panākt minētā lēmuma grozīšanu saskaņā ar instrumentiem, kas šim nolūkam paredzēti izsniegšanas valsts tiesību aktos.

Corte costituzionale [Konstitucionālās tiesas] spriedumi: 1970. gada spriedums Nr. 190, 1971. gada spriedums Nr. 55, 1974. gada spriedums Nr. 255, 1976. gada spriedums Nr. 172, 1979. gada spriedums Nr. 125, 1980. gada spriedums Nr. 188, 1995. gada spriedums Nr. 144.

Suprema Corte di cassazione [Augstākās kasācijas tiesas] spriedumi: Sestās palātas 2008. gada 30. janvāra spriedums Nr. 5400, *Salkanovic*, un 2020. gada 7. maija spriedums Nr. 14721, *Spahiu*.

Īss lietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Ar 2017. gada 12. oktobra spriedumu, kas ir kļuvis izpildāms, Aukseras [*Auxerre*] tiesa (Francija) pēc kriminālprocesa, kas notika bez apsūdzētā un advokāta klātbūtnes saskaņā ar Francijas Kriminālprocesa kodeksa 379-2. un 379-6. pantu, notiesāja GE – Albānijas pilsoni par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar nelikumīgu narkotisko vielu ieviešanu, pārdošanu un pirkšanu. Lai izpildītu

piespriesto sodu, 2021. gada 6. septembrī Francijas Republika izdeva Eiropas apcietināšanas orderi, lai panāktu GE, kurš atrodas Itālijā, nodošanu.

- 2 *Corte di appello di Firenze* [Florences apelācijas tiesa] nolēma, ka pastāv nosacījumi Albānijas pilsoņa GE nodošanai Francijas Republikai. Proti, apcietināšanas orderī bija norāde, ka saskaņā ar Francijas tiesību aktiem notiesātā persona pēc nodošanas var celt iebildumus pret spriedumu desmit dienu laikā pēc tā paziņošanas. Tāpēc *Corte d'appello* uzskatīja, ka ir izpildīta iepriekš minētajā EAO likuma 6. pantā paredzētā prasība, kas pieļauj nodošanu gadījumā, ja meklētā persona, kurai nav paziņots par nolēmumu, kas pieņemts aizmuguriski, tiks par to informēta pēc nodošanas un tiks skaidri informēta par tiesībām uz pilnīgu viņas lietas atkārtotu izskatīšanu.
- 3 GE pārsūdzēja *Corte di appello di Firenze* spriedumu iesniedzējtiesā *Corte di cassazione*.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 4 GE atsauca uz EAO likuma 2. panta pārkāpumu, jo viņš tika tiesāts aizmuguriski, nesaņemot tiesas pavēsti, bez advokāta palīdzības un pēc vispārējas apsūdzības, kā rezultātā tika pārkāptas tiesības saņemt tehnisku aizstāvību un tiesības tikt uzklusītam pierādījumu iegūšanai, kas ir nepieciešams taisnīgai tiesai.
- 5 Uz *Corte d'appello* argumentu, ka aizmuguriski pieņemto spriedumu tomēr var atcelt pēc notiesātā lūguma, tiklīdz viņš par to uzzina, GE atbild, ka nodošana tika pieprasīta nevis, lai uzsāktu procesu, bet gan, lai izpildītu sodu, tāpēc ir jāpiemēro stingrākas garantijas. Turklāt, uz *Corte d'appello* argumentu, saskaņā ar kuru advokāta trūkums ir attaisnojams ar pašai aizstāvēšanās iespēju, viņš atbild, ka, lai varētu aizstāvēties, apsūdzētajam joprojām ir nepieciešama regulāra tiesas pavēste un būt klāt lietas izskatīšanā.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 6 Agrāk vairākās līdzīgās lietās *Corte di Cassazione* uzskatīja, ka Francijas tiesu iestāžu izsniegtais apcietināšanas orderis, kas izdots, pamatojoties uz aizmuguriski pieņemtu notiesājošu spriedumu, nenodrošinot tiesības tikt uzklusītam un tiesības uz aizstāvību, tomēr atbilst taisnīgas tiesas principiem, jo Francijas tiesību sistēma garantē notiesātajam iespēju iesniegt iebildumus, lai lūgtu atkārtotu lietas izskatīšanu, ievērojot tiesības tikt uzklusītam un tiesības uz aizstāvību; tomēr šī pati iesniedzējtiesa *Corte di Cassazione* uzskata, ka šāda pieeja šobrīd būtu jāpārskata.
- 7 Saskaņā ar *Corte costituzionale* judikatūru tiesības uz aizstāvību, ko aizsargā Konstitūcijas 24. pants, būtībā ir sacīkstes principa un advokāta klātbūtnes nodrošināšana jebkāda veida tiesas procesā. Šajā ziņā atsauce uz “katru procesa posmu un pakāpi” ne vienmēr nozīmē to, ka jebkurā brīdī un katrā procesuālajā

darbībā ir jānodrošina sacīkstes princips un aizstāvja klātbūtne, tomēr saistībā ar konkrētās situācijas nozīmīgumu ir jāpārlicinās, vai aizstāvja trūkuma dēļ faktiski netiek pārkāptas konstitucionālās tiesības aizstāvēties. Tiesības uz aizstāvību ir neatņemamas un obligātās advokāta iecelšanas mērķis ir aizsargāt cilvēka pamatvērtības un konstitucionālos principus.

- 8 EAO likuma 2. pants ar 2001. gada grozījumiem ir zaudējis skaidro atsauci uz tiesību uz aizstāvību ievērošanu kā priekšnoteikumu Eiropas apcietināšanas ordera izpildei. Tomēr iesniedzējtiesa, pamatojoties uz iepriekš minēto *Corte costituzionale* judikatūru, uzskata, ka tiesības uz tehnisku aizstāvību ir vienas no “personas neatņemamajām tiesībām, kas atzītas Konstitūcijā”, LES 6. pantā minētajām “pamattiesībām” un ECPAK garantētajām tiesībām, kuru pārkāpuma gadījumā saskaņā ar EAO likuma 2. pantu Itālijas valstij ir jāatsakās izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi. Tādēļ valsts tiesību norma ir jāinterpretē, ņemot vērā ne tikai Konstitūciju, bet arī Savienības tiesības, kuras tā īsteno. Turklāt, kā atgādināja *Corte costituzionale*, pamattiesības, kas ir jāievēro pamatlēmumā saskaņā ar tā 12. apsvērumu un 3. panta 1. punktu, ir Savienības tiesībās atzītās pamattiesības un tās veido dalībvalstu kopējās konstitucionālās tradīcijas. Tāpēc pamattiesību aizsardzības līmeņi, kuri jāievēro Eiropas apcietināšanas ordera noteikumos, ir jānosaka Savienības tiesību aktos, jo tie ir saskaņotie noteikumi. Tādējādi *Corte costituzionale* ieskatā, lai nodrošinātu Eiropas apcietināšanas ordera vienādu piemērošanu, dalībvalstis nedrīkst atteikt nodošanu gadījumos, kas nav skaidri paredzēti pamatlēmumā.
- 9 Pamatlēmuma 4.a pantā (kas pievienots ar 2009. gada grozījumiem) atbilstoši Tiesas judikatūrai –, saskaņā ar kuru Eiropas apcietināšanas ordera izpilde ir princips, savukārt izpildes atteikums tiek paredzēts kā izņēmums, kas ir jāinterpretē šauri (skat. spriedumu *Gordi*, 68. punkts), ir noteikts, ka tiesu iestāde drīkst atteikties izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi, kas izdots, pamatojoties uz tiesas procesa rezultātā pieņemtu nolēmumu, ja šis nolēmums “pieņemts aizmuguriski”, izņemot gadījumus, kad Eiropas apcietināšanas orderī ir ietverta kāda no norādēm, kas minētas šī panta a)–d) apakšpunktā, proti: a) attiecīgā persona saņēma pavēsti un tika informēta par tās lietas izskatīšanu, kurā pieņemts nolēmums, un par to, ka nolēmums var tikt pieņemts aizmuguriski, vai b) attiecīgo personu, kura zināja par paredzēto lietas izskatīšanu, aizstāvēja viņas pilnvarots vai valsts iecelts advokāts, vai c) pēc nolēmuma saņemšanas un būdama informēta par tiesībām uz lietas atkārtotu izskatīšanu vai pārsūdzību, ir skaidri paziņojusi, ka neapstrīd nolēmumu vai attiecīgajā termiņā nav lūgusi lietas atkārtotu izskatīšanu vai pārsūdzību, vai d) nav saņēmusi nolēmumu, bet saņems to pēc nodošanas un tiks skaidri informēta par tiesībām uz lietas atkārtotu izskatīšanu vai pārsūdzību, un tiks informēta par termiņu, kādā jāpieprasa lietas atkārtota izskatīšana vai pārsūdzība. Šādos gadījumos saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru Eiropas apcietināšanas ordera izpilde neietekmē attiecīgās personas tiesības uz aizstāvību un, plašākā nozīmē, uz taisnīgu tiesu, kas nostiprinātas Hartas 47. un 48. pantā (skat., piemēram, spriedumus, *Melloni*, 44. un 53. punkts, un LU–PH, 47.–50., 72., 73. punkts). Tomēr, kā norāda iesniedzējtiesa, šajā pantā nav ietverts neviens īpašs noteikums attiecībā uz situāciju, kad “lietas izskatīšana, kurā ir pieņemts

nolēmums” pret apsūdzēto, kas nepiedalījās lietas izskatīšanā vai nav saņēmis attiecīgo pavēsti, ir notikusi bez viņa pilnvarota vai valsts iecelta advokāta palīdzības. Tādēļ šāda situācija būtu jāizvērtē, ņemot vērā vispārējos principus.

- 10 Iesniedzējtiesa vispirms norāda, ka GE gadījumā neapšaubāmi ir notikusi “lietas izskatīšana, kurā ir pieņemts nolēmums” iepriekš minētā 4.a panta izpratnē, t.i., process, kurā pēc tam, kad lieta tika izskatīta pēc būtības, ir galīgi izlemts par personas, kuras nodošana tiek prasīta, vainu un tai ir piespriests sods (skat. spriedumu *Zdziaszek*, 82. punkts). Proti, tiesas nolēmums, ar kuru pieprasītā persona notiesāta aizmuguriski, ir jāuzskata par “nolēmumu” saskaņā ar Pamatlēmuma 2002/584 4.a panta 1. punktu, ja tā pieņemšana ir bijusi izšķiroša Eiropas apcietināšanas ordera izsniegšanai (spriedums LU–PH, 67. punkts).
- 11 Attiecībā uz lietas būtību iesniedzējtiesa atgādina, ka ar pamatlēmumu veiktās apcietināšanas orderu, kas izdoti, lai izpildītu aizmuguriska procesa iznākumā pieņemtus nolēmumus, izpildes nosacījumu saskaņošanas mērķis ir “stiprināt to personu procesuālās tiesības, pret kurām ierosināta krimināllieta” (spriedums *Melloni*, 51. punkts) ar nolūku “nodrošināt augstu aizsardzības līmeni un ļaut izpildes iestādei, pilnībā ievērojot personas tiesības uz aizstāvību, nodot attiecīgo personu” (spriedums, LU–PH, 50. punkts).
- 12 Turklāt tiesības uz aizstāvību ir pamattiesību neatņemama sastāvdaļa, kas izriet no Hartas 47. un 48. pantā nostiprinātajām tiesībām uz taisnīgu tiesu, tādēļ Tiesai ir jāinterpretē 4.a pants saderīgi ar šiem pantiem, kuri atbilst ECPAK 6. pantam. Līdz ar to Hartas 47. un 48. pants ir jāinterpretē tā, lai nodrošinātu tādu aizsardzības līmeni, kas nepārkāpj minētajā 6. pantā garantēto aizsardzības līmeni, kā to interpretējusi ECT (spriedums LU–PH, 51. punkts).
- 13 Aicināta lemt par Direktīvas 2013/48/ES interpretāciju, Tiesa norādīja, ka nav pieļaujama atkāpe no tiesībām uz advokāta palīdzību tāpēc, ka aizdomās turētais vai apsūdzētais pēc pavēstes saņemšanas nav ieradies tiesā (spriedums VW).
- 14 ECT uzskatīja, ka, katra apsūdzētā tiesības uz efektīvu advokāta, ko vajadzības gadījumā iecel tiesa, aizstāvību, lai arī tās nav absolūtas, ir viens no taisnīgas tiesas pamatelementiem; ka apsūdzētais šīs tiesības nezaudē tikai tādēļ, ka nepiedalās lietas izskatīšanā; un visbeidzot, ka likumdevējs var censties novērst nepamatotu neierašanos, bet tas nevar sodīt par šādu neierašanos, pieļaujot atkāpi no tiesībām uz advokāta palīdzību (spriedums *Krombach* pret Franciju).
- 15 Šādos apstākļos iesniedzējtiesa uzskata, ka notiesājoša sprieduma atcelšanas iespējas nodrošināšana ar atkārtotu lietas izskatīšanu vai – kā tas ir Francijas tiesībās – ar šī sprieduma pārsūdzēšanu pēc pieprasītās personas nodošanas, kas pilnībā nodrošina tiesības uz aizstāvību, nav piemērota, lai pilnīgi novērstu šo tiesību pārkāpumu gadījumā, ja lietas izskatīšana notiek aizmuguriski un bez advokāta palīdzības.
- 16 Proti, arī iepriekš minētajos lietas atkārtotas izskatīšanas vai pārsūdzības gadījumos saistībā ar jau iegūto pierādījumu izmantojamību apsūdzētais joprojām

ir pakļauts tās valsts procesuālo tiesību normām, kura pieprasa viņa nodošanu, vismaz attiecībā uz pierādījumiem, kurus to rakstura dēļ nevar iegūt atkārtoti. To varētu novērst, tikai nodrošinot tādu pierādījumu absolūtu neizmantojamību, kas iegūti tiesas procesā, kurā apsūdzētais netika aizstāvēts, vai vismaz ar Eiropas apcietināšanas ordera izsniegšanas valsts apņemšanos neizmantot šos pierādījumus jaunajam nolēmumam, ko Francija nav izdarījusi attiecībā pret GE.

- 17 Tādēļ šādā situācija, kādā atrodas arī GE, persona, attiecībā uz kuru ir izdots Eiropas apcietināšanas orderis, ir pakļauta personiskās brīvības ierobežojumiem pēc pret viņu pieņemta notiesājoša lēmuma bez iespējas sevi aizstāvēt, arī ar *ex officio* iecelta advokāta palīdzību, neesot informētai par tiesas procesu pret viņu vai arī nevarot vai nevēloties pilnvarot advokātu, taču no tā neatsakoties, un šādi ierobežojumi nav attaisnojami ar drošības apsvērumiem.
- 18 Iesniedzējtiesa uzskata, ka šāda situācija rada nopietnas šaubas par tās saderību ar tiesībām uz aizstāvību, kas ir būtiskas plašāko tiesību uz personas brīvību aizsardzībai.
- 19 Tiek lūgts šo lietu izskatīt paātrinātā prejudiciālā nolēmuma procedūrā, jo tā attiecas uz personu, kura nav aizturēta, bet kurai tomēr tiek piemēroti personai piemērojamie drošības pasākumi (pienākums uzturēties noteiktā pilsētā un pienākums ierasties policijā), jautājums ir par Eiropas apcietināšanas orderi, ko saskaņā ar Pamatlēmuma 17. panta 1. punktu “izskata un izpilda steidzamības kārtā”, un šajā lietā izvirzītajiem interpretācijas jautājumiem ir vispārēja ietekme gan uz kompetentajām iestādēm, gan uz pieprasīto personu tiesībām.